

foreign language classroom processes applying evaluation methods enable teachers to feel more confident in trying different options and assessing their effects on teaching.

Conclusion. Foreign language teachers who are better informed as to the nature of their teaching are able to evaluate the stage of professional growth and what aspects of their teaching they need to change. Evaluation methods must be treated as an ongoing process and a routine part of teaching; they form a basis for decision making and are a source for change or alternatives. Teachers should become skillful systematic observers of how students in their classroom learn.

A detailed analysis of the evaluation methods mechanism is a subject area that requires a thorough investigation in all its aspects

Key words: *evaluation; evaluation method; self-improvement; analysis of teacher's professional activity; foreign languages*

УДК 811.112

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ ТА НАВИЧОК НА ЗАНЯТТЯХ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ: ДОСВІД ЗАКОРДОННИХ ФАХІВЦІВ

В. С. МАКСИМЧУК, кандидат педагогічних наук, старший викладач,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: maks954@i.ua

Анотація. У статті висвітлено закордонний досвід щодо формування і розвитку комунікативних умінь та навичок у процесі навчання учнів з німецької мови за межами ФРН. З'ясовано, що комунікативний підхід передбачає органічне поєднання свідомих і підсвідомих компонентів у процесі навчання іноземної мови, тобто засвоєння правил оперування іншомовними моделями відбувається одночасно з оволодінням їх комунікативно-мовленнєвої документацією.

Ключові слова: зміст навчання, комунікативні уміння та навички, комунікативний підхід, комунікативні компетентності

Актуальність. У процесі спілкування комуніканти виступають як носії певних соціальних стосунків, що виникають у тій чи іншій сфері діяльності і реалізуються в конкретних мовленнєвих ситуаціях. Під комунікативно-мовленнєвою ситуацією розуміють динамічну систему взаємодіючих конкретних факторів об'єктивного і суб'єктивного планів, які залучають людину до мовленнєвого спілкування.

Навчання іноземної мови здійснюється на основі дидактичних та методичних принципів. До методичних принципів належать принципи комунікативності, домінуючої ролі вправ, взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності. «Принцип комунікативності є провідним методичним принципом. Він передбачає побудову процесу навчання іноземної мови як моделі процесу реальної комунікації. Комунікативні ситуації, що використовуються у навчанні іноземної мови, мають моделювати типові ситуації реального життя у відповідній сфері спілкування. Принцип комунікативності зумовлює добір мовного та мовленнєвого матеріалу, характер вправ, методів та прийомів навчання» [3].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням процесів формування комунікативної компетентності займалися чимало вітчизняних та закордонних фахівців. Найбільш вагомий внесок в обґрунтування комунікативного методу зробили Г. Уїдоусан, У. Литлвуд (Англія), Г. Е. Піфо (Німеччина),

Ю. І. Пасів (Росія). Цікавими і корисними для вчителів-практиків можуть бути рекомендації Бориско Н. Ф., Голоскової Н. Д., Зимньої І. О., Леонтьєва О. О., Харченко С. В. та ін. Згідно з їх переконанням «переважна частина уроку з іноземної мови має бути присвячена вправлянням тих, хто навчається» [1,2,4,9]. На думку М. Уеста, наприклад, до 85 % урочного часу має відводитись на виконання вправ. Райнер Е. Віке, Урсула Крегер, Гане Вернер Шмідт, Йоганн Граймель, Ніко-Георгі реалізують принцип домінуючої ролі вправ у навчальному процесі шляхом виконання учнями різноманітних вправ, що спонукають їх до здійснення мовленнєвих дій, в основі яких лежать певні мовленнєво-розумові операції. Вони вважають, «що формування та вдосконалення навичок і умінь мовлення відбувається завдяки функціонуванню цих операцій у процесі виконання вправ» [5]. Їх рекомендації та пропозиції мають практичне значення, адже ці викладачі працюють у закордонних філіях Гете-інституту. Урсула Крегер, наприклад, є працівником Гете-інституту в Дубліні (Ірландія), Ганс Вернер-Шмідт – в Істамбулі (Туреччина), Йоганн Граймель – в Брюсселі (Бельгія), Ніко Георгі – в Мадриді (Іспанія).

Метою статті є вивчити та узагальнити рекомендовані практичні вправи з формування та розвитку комунікативних умінь та навичок закордонними фахівцями з німецької мови, оскільки вчителі-практики керуються передусім принципом домінуючої ролі вправ.

Методи. У процесі дослідження застосовано такі методи: аналіз, синтез, узагальнення, вивчення передового досвіду.

Результати. Соціальне й інтерактивне навчання в атмосфері відсутності страху й непевності знаходиться в центрі діяльності німецьких вчителів-практиків.

А підручник «Герцодер Пістоль» не є зразком класичного посібника, який потрібно читати сторінку за сторінкою. Це збірка рекомендацій і пропозицій для проведення уроку, який має характер довідника. Він підтримує учителів в удосконаленні їх освіти, допомагає зробити їх діяльність більш мотивованою. Багато пропозицій пов'язані з викладом тем, які є головними у підручниках з німецької мови для іноземців.

Як стверджує Райнер Е. Віке, усі вправи на формування і розвиток комунікативних умінь та навичок можна поділити на п'ять груп. Застосування цих вправ дозволяє навіть слабким учням активно і успішно навчатися на заняттях з німецької мови. Головна увага направлена на те, щоб дати учням можливість самостійно і відповідально перевірити свої знання, а також розширити їх [5]. Отже, перейдемо до розгляду пропонованих нам видів вправ, які Райнер Е. Віке поділяє на п'ять груп:

1. Вправи, види діяльності для встановлення контактів.
2. Угадай, комбінуй, аргументуй!
3. Змінити літературні тексти.
4. Малюнки, скульптури, живопис.
5. Придумування історій та їх розповіді.

Спочатку варто зупинитися на видах діяльності, що допомагають встановити контакти. Рекомендовані такі форми роботи, як: «Прикметники, прикметники», «Гра в світофор», «Портрети», «Напиши листівки з видами», «Музична подорож», «Оголошення про розшук людини», «Пошук кутів», «Люб'язна Галина» та інші.

На початку навчального року класи формуються по-новому, або до праці як приступають нові вчителі. В проектні дні формуються нові робочі групи на цілий рік, в яких деякі учні почувають себе чужими. Є велика непевність у тому, як

будуть проходити заняття, як слід їх організувати. Робота з розвитку мовлення повинна мотивувати, бути цікавою, приносити задоволення усім її учасникам.

Такий вид роботи з формування і розвитку комунікативних умінь та навичок, як «Прикметники, прикметники» проводиться в парах у навчальних гуртках з початковими знаннями. Учасники повинні володіти відповідним словниковим запасом для заповнення пропусків у картках. Цей вид роботи сприяє першому ознайомленню учасників між собою та розрядці атмосфери у новосформованих класах. Для цього беруть лист паперу, в якому партнери разом записують необхідну кількість прикметників, а також текст для заповнення пропусків, до якого переносяться прикметники. Метою цієї гри є також творче застосування уже вивчених прикметників і нових. Вчитель ділить робочий лист №1 на партнерські пари. При цьому він наголошує, що можна застосовувати не лише стандартні прикметники як «groß», «klein», «alt», «jung», «dick» і «dünn», а також сповнені фантазії, такі як «dynamisch», «jugendlich», «erfinderisch». Як допоміжні засоби можуть застосовуватися словники.

Коли одна партнерська пара письмово фіксує 16 прикметників, їй видається робочий лист №2. Під час роботи вчителя звертає увагу на те, щоб прикметники переносилися за порядком передбачені пропуски, а не ті, які підходять за змістом. Звичайно на виході отримують текст нісенітницю. Зачитування деяких прикладів слугує розрядці атмосфери на уроці чи на семінарському занятті.

Робочий лист №1

Напишіть на листку 16 прикметників. Виберіть також слова-фантазії, а допоможе вам у цьому словник.

1. _____

2. _____

Робочий лист №2

Внесіть тепер прикметники з Вашого листа за номерами до наступного тексту.

Der (1) _____ Lehrer betrat den Klassenraum, in dem die (2) _____ Schüler schon (3) _____ warteten. Der Lehrer begrüßte die Klasse (4) _____. Dann begann die Arbeit mit einer (5) _____ Aktivität, damit auch der (6) _____ste Schüler wach wurde. (7) _____ und (8) _____ gingen alle an die Aufgabe. Dabei war es nie (9) _____ und alle Schüler waren (10) _____ bei der Sache. Die (11) _____ Lösungen wurden (12) _____ Ergebnis bereitete der (14) _____ Klasse (15) _____ Freude und die Schüler lobten den (16) _____ Lehrer sehr.

Das Ampelspiel (Гра в світлофор), участь у ній бере навчальна група. Вимагає гарного знання німецької мови, тому що гравці повинні спонтанно, вільно і швидко реагувати на дискусійні виступи своїх однокласників (одногрупників). Необхідно мати картки величиною як поштові листівки, пофарбовані в червоний, жовтий і зелений кольори. Завдання: швидке і спонтанне реагування на усні висловлювання однокласників; аргументування і у виступах «за» чи «проти» теми; підведення підсумків дискусій. Учитель виготовляє до початку гри великі картки червоного, жовтого і зеленого кольору. Він повідомляє учням, що буде дискутуватися суперечлива тема та просить їх стати посередині класної кімнати чи в коридорі або на шкільному подвір'ї у два ряди один навпроти одного так, щоб кожен учень мав прямого співрозмовника. У групах з непарною кількістю гравців учитель сам бере участь у грі. Він вручає першому учневі правого ряду зелену

картку, а учневі лівого ряду – червону. Після цього повідомляє тему, стосовно якої обидва ряди висловлюються аргументи «за» (зелений) і «проти» (червоний).

Наприклад, в центрі уваги можна поставити тему: «Чи повинні учні носити шкільну форму?». Учень, який тримає зелену картку у руці, називає аргументи «за» носіння шкільної форми. На це його супротивник висловлює аргумент «проти». Між тим учень передає зелену картку своєму сусідові, який ставить в центр дискусії новий аргумент. Його партнер навпроти також отримав від свого попередника червону картку і реагує аргументом «проти». Обов'язково слід дотримуватися того, щоб говорив лише один учень, який володіє зеленою або червоною картою, щоб кожен учень називав лише один аргумент, а учні, які залишаються, могли зупинитися на неназваних.

Якщо техніка керованої дискусії прижилася, може застосовуватися жовта картка. Учень, який отримує жовту картку, повинен коротко підсумувати дискусію та може назвати наступний аргумент, незалежно від того, позитивний він чи негативний. Наприклад, Х сказав, що «всі учні однакові, якщо вони носять уніформу», але Y був проти, «тому що носіння уніформи Він вважає нудною справою». «Я також тієї думки, що... Тому що...». Наступне ускладнення полягає в тому, що повністю відмовляються від застосування картки і учні самі керують дискусією, називаючи аргументи. Самі викликають одного учня і просять його висловитися на тему позитивно чи негативно або зробити резюме щодо теми.

Друга група вправ з розвитку мовлення називається «Вгадуй, комбінуй і аргументуй!». Сюди належать такі види робіт, як: «Фантастичні професії», «Тварини з фантазій», гра «Угадай звіра», диктант «Назви предмет», «Телефонна будка», «Я бачу те, що ти не бачиш», «Аргументи з ящика», «Чарівний кубик» та інші. Серед них особливе місце займають «Telefonzelle» (Телефонна будка) та «Gegenstandsdiktat» (Предметний диктант).

«Telefonzelle» (Телефонна будка). Число учасників – 3-4 особи. Гра висуває особливі вимоги до її учасників, тому що її можна організувати лише в групах, учасники якої мають відмінні знання з німецької мови. «Телефонну будку» можна застосовувати на курсах удосконалення кваліфікації на мовних тренінгах, щоб виробити швидку реакцію на висловлювання інших учасників. На заняттях з німецької мови як іноземної перед початком гри учням роздаються рольові картки, щоб вони могли підготуватися відповідно до ситуації.

Рольові картки (німецькою мовою)

- 1) Ти телефонуєш своїй тітці, яка хоче обов'язково відвідати твою родину. Ти пробуєш її переконати, що це неможливо в даний час, тому що в твоїй сім'ї є безліч проблем.
- 2) Ти телефонуєш своєму класному керівникові і вибачаєшся за те, що не зможеш прийти до школи, тому що хворий.
- 3) Ти телефонуєш до магазину велосипедів, з якого вчора забрав велосипед, тому що його потрібно ремонтувати. Ти повідомляєш власника магазину про те, що незадоволений ремонтом.
- 4) Ти телефонуєш своєму другові (подрузі), з яким домовився сходити в кіно. Ти повідомляєш йому (їй), що ти трішки запізнився.

Гра сприяє підвищенню інтенсивності ведення розмови між учнями, навчанню аргументації. «Актори» заходять в чотири споруджені одна біля одної імпровізовані телефонні будки. Як тільки перший учасник заходить в свою «будку», він проводить своє імпровізовану телефонну розмову за своїм проектом. Другий, третій і четвертий учасники наслідують його приклад один за одним. Кожен з чотирьох учасників старається швидко і спонтанно застосовувати мовні

звороти, поняття чи частини речень з розмов сусідів у своїй телефонній розмові. Причому, черга мовців може бути будь-якою.

До третьої групи видів діяльності за задумом дослідників належать роботи з літературними текстами. До неї входять: «Авенідас – текстова майстерня», «Ельфхен» (одинадцятка), «Ми пишемо вірш», «Реконструкція казок», «Чуттєві слова».

«Ельфхен» може застосовуватись на тимчасових заняттях. Передумовою є те, що учням відомий ряд іменників. Учитель готує робочий листок, що може бути оформлений наступним чином:

«Учитель точно показує принцип, за яким пишуться «Ельфхен», що ці вірші

Mein Elfchen				

_____	_____			
_____	_____	_____		
_____	_____	_____	_____	

складаються з наступних частин:

Перший рядок : одне слово з артиклем чи без нього

Другий рядок: два слова

Третій рядок: три слова

Четвертий рядок: чотири слова

П'ятий рядок: одне слово» [6].

Учням пояснюється, що «Ельфхем» називають так, тому що вірші складаються лише з одинадцяти слів.

У реконструкції казок бере участь вся навчальна група та необхідно мати гарні знання з німецької мови. Цей вид роботи подобається всім учасникам, які вивчають мову вже третій рік. Беруть текст, зміст якого вже відомий учням, щоб вони могли його реконструювати. Найкраще для цього підходять казки братів Грім, які відомі в усьому світі. Учитель розрізає копію тексту таким чином, щоб кожен учень класу отримав частину тексту. Реконструкція не повинна обмежуватися літературними текстами.

Вчителями німецької мови широко застосовується четверта група вправ з розвитку мовлення. Райнер Е. Віке назвав її «Малюнки, скульптури і словниковий живопис». До неї належать «Газетні інтерв'ю», «Музичні картини», «Фінансові інтерв'ю», «Закінчити картину», «Словесний живопис», «Пам'ятники» тощо.

Такий вид роботи, як «Музичні картини» потребує гарний знань з німецької мови. На заняття готується одна або більше пісень чи музичних творів, багато картин та ілюстрацій. Завдання: опис вражень і почуттів, обґрунтування вибраного змісту, опис події та ситуацій, розвиток абстрактного мислення за допомогою комбінування музики і картини. Учитель презентує одну чи більше пісень або музичних творів. Учні вибирають одну музичну інтерпретацію. Партнерські пари вибирають з принесених картин якусь одну, що можна пов'язати

з музикою. Під час презентації «Пастораль» Бетховена, можливо краще підходять картини з краєвидами до музики. На закінчення партнерські пари представляють свою картину і пояснюють та обґрунтовують, чому вони її вибрали.

«Словесний живопис» можна проводити в слабких групах чи курсах. Передумовою є наявність першого досвіду в описі картин чи сцен і формування ходу дій простими реченнями. Зразком може слугувати ілюстрація, фото чи картина. Учасники мають тренуватися в описі картин і в поясненні наявних ситуацій [7].

П'ята група видів роботи називається «Видумані історії та їх переказ». Сюди належать такі види роботи, як: «Антикоректура», «Розповідь з музикою», «Правильно чи ні?», «Видумані історії», «Груповий текст», «Ходи, я тобі щось розповім!» та інші. Найпростішим з них є «Правильно чи ні?», що не потребує допоміжних матеріалів. Учні повинні могли вільно передавати хід подій або переказувати маленькі історії. Кожен учень придумує дві короткі пригоди чи історії, з яких лише одна є правдивою.

Наприклад (німецькою мовою):

а) Коли я сьогодні вранці хотів почистити зуби, я помилково взяв крем для бриття. Відчуття в роті були жахливими. Я був змушений 10 хвилин полоскати водою рота.

б) Вчора ввечері я побачив у місті Бред Піта (знаменитого футболіста) і взяв у нього автограф. Якщо однокласник відгадав справжню історію, він може запропонувати на вибір дві розповіді. Якщо історію не відгадано, вчитель називає учня, який може запропонувати дві інші історії.

Висновки і перспективи. На основі вивчення та аналізу наукових праць і методичних рекомендацій німецьких фахівців з проблеми дослідження можна зробити висновок про те, що питання формування і розвитку комунікативних умінь та навичок учнів під час вивчення іноземних мов перебувають у центрі постійної уваги і будуть перебувати в подальшому у зв'язку з глобалізацією й інтернаціоналізацією міжнародних зв'язків. Німецькі методичні видання містять багато методичного і практичного матеріалу, порад, які прямо впливають на покращення ефективності відбору комунікативних вправ, як спеціально організованої форми спілкування, коли учень реалізує акт мовленнєвої діяльності німецькою мовою. Саме у процесі навчання за комунікативним методом учні набувають комунікативної компетентності, здатності користуватися мовою залежно від конкретної ситуації.

Встановлено, що у рамках навчання мовлення за комунікативною методикою, німецькі учні-практики широко використовують опори різних видів: змістові та смислові, словесні й зображальні, що допомагають керувати змістом висловлювання.

У перспективі подальших досліджень є методи навчання іноземних мов, які об'єднують у собі комунікативні та пізнавальні цілі.

Список використаних джерел

1. Бориско, Н. Ф. Сам себе методист или советы изучающему иностранные языки [Текст] / Н. Ф. Бориско. – К.: фирма «ИНКОС». 2001. – 267 с.

2. Гальскова, Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам [Текст] / Н. Д. Гальскова. – М.: АРКТИ, 2000. – С. 71 – 79.

3. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник/ Кол. авторів під керівництвом С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328с.

4.Харченко С. Комуникативна компетенція як складова професійної компетентності викладача ВНЗ [Текст] / С. Харченко // Розвиток сучасної освіти: теорія, практика, інновації : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 14-16 травня 2015 р. – К. : Міленіум, 2015. – С. 176-178.

5.Rainer, E. Wicke. Herz oder Pistole? Kommunikatives für Unterricht/ E. Wicke Rainer. Huber Verlag, 2007, 79s.

6.Robert, Gerhardt. Mit dir sind wir vier/ Gerhardt Robert. Insel Verlag, Frankfurt am Main, 1983, S. 49 – 50.

7.Rudolf, Otto Wiemer. Biespiele zu deutschen Grammatik/ Otto Wiemer Rudolf. Wolfgang Fietkau Verlag, Berlin, 1973, S. 15.

References

1.Borisko, N. F. (2001) Sam sebe metodist ili sovery izuchayuschemu inostrannyye yazyki / N. F. Borisko. – K.: firma «INKOS»,267

2.Galskova, (2000) N. D. Sovremennaya metodika obucheniya inostrannym yazykam. – Moscow: ARKTI, 71-79.

3.Metodika vikladannya inozemnih mov u serednih navchalnih zakladah: pidruchnik/ Kol. avtoriv pid kerivnitstvom S.Y. Nikolaevoyi. – K.: Lenvit, 2002. – 328 s.

4.Kharchenko S. (2015) Komunikatyvna kompetentsiya yak skladova profesiyanoi kompetentnosti vykladacha VNZ [Communicative competence as a component of professional competence of university teacher] / S. Kharchenko // Rozvytok suchasnoi osvity: teoriya, praktyka, innovatsiyi : zb. materialiv mizhnar. nauk.-prakt. konf., Kyiv, 14-16 travnya 2015 r. – K.: Milenium, 2015. – S. 176-178.

5.Rainer, E. Wicke (2007) Herz oder Pistole? Kommunikatives für Unterricht/ E. Wicke Rainer. Huber Verlag, 79

6.Robert, Gerhardt (1983) Mit dir sind wir vier/ Gerhardt Robert. Insel Verlag, Frankfurt am Main, 49-50.

7.Rudolf, Otto Wiemer (1973) Biespiele zu deutschen Grammatik/ Otto Wiemer Rudolf. Wolfgang Fietkau Verlag, Berlin,15.

ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНЫХ УМЕНИЙ И НАВЫКОВ НА ЗАНЯТИЯ ПО НЕМЕЦКОМУ ЯЗЫКУ: ОПЫТ ЗАРУБЕЖНЫХ СПЕЦИАЛИСТОВ В.С. Максимчук

***Аннотация.** В статье освещен зарубежный опыт по формированию и развитию коммуникативных умений и навыков в процессе обучения учащихся немецкому языку за пределами ФРГ. Выяснено, что коммуникативный подход предполагает органическое сочетание сознательных и подсознательных компонентов в процессе обучения иностранному языку, то есть усвоение правил оперирования иноязычными моделями происходит одновременно с овладением их коммуникативно-речевой документацией.*

***Ключевые слова:** содержание обучения, коммуникативные умения и навыки, коммуникативный подход, коммуникативные компетентности*

FORMATION OF COMMUNICATIVE ABILITIES AND SKILLS AT THE LESSONS OF THE GERMAN LANGUAGE: EXPERIENCE OF FOREIGN EXPERTS

V. S. Maksymchuk

Abstract. *This article is devoted to the study of international experience on the formation and development of communicative abilities and skills in teaching students German language outside Germany.*

Based on the analysis of scientific papers and review of numerous publications revealed that the communicative approach involves organic combination of conscious and unconscious components in the process of learning a foreign language. The theory and practice problems of communicative approach in teaching foreign languages are in the focus of the scientists and teachers.

Presents summary results from the foreign experts experience on the implementation the exercises in the practice. It is noted that the German professional methodical editions contain many practical material, guidance and advice.

The content of education should achieve the main goal of education, which is to teach students to communicate in a foreign language in typical situations of everyday life within the program material.

The ability of students to communicate in a foreign language are provided by the formation of foreign language communicative competence.

Keywords: *communication, the content of learning, communicative abilities and skills, communicative approach, communicative competence*